üç cilt hacminde bir eser olup vezinsiz fakat kafiyeli bir anlatımla kaleme alınmıştır. Zehebî bu eserden istifade ettiğini (*Mîzânü'l-iʿtidâl*, IV, 73), Safedî de müellif hattı nüshasını görüp ondan faydalandığını (*el-Vâfî*, V, 255) bildirmektedir. İbn Müsdî'nin devrinin diğer tanınmış âlimleri için de mu'cemler kaleme aldığı belirtilmektedir. **2.** *el-Müsnedü'l-ġarîb*. Müellifin yaşadığı dönemdeki ve daha önceki hadis âlimlerinin görüşlerini topladığı bir eserdir. **3.** *el-Müselselât*. Eserden seçilmiş hadisleri ihtiva eden bir cüz günümüze ulaşmıştır (Dârü'l-kütübi'z-Zâhiriyye, Mecmua, nr. 103, vr. 172-177). **4.** *İʿlâmü'n-nâsik bi-aʿlâmi'l-menâsik*. Mezheplerin hacla ilgili görüşlerinin ve dayandıkları delillerin toplandığı hacimli bir kitaptır (*a.g.e.*, a.y.). **5.** *el-Erbaʿûne'l-muḫtâre fî fażli'l-ḥac ve'z-ziyâre*. Brockelmann, eserin Ebû Bekir Cemâleddin Muhammed b. Yûsuf b. Mugîre'ye de nisbet edildiğini söylemekte (*GAL* [Ar.], VI, 281-282), İbn Rüşeyd bu eserden çeşitli hadisler nakletmektedir (*Milʾü'l-ʿaybe*, V, 133, 140).

İbn Müsdî'nin bunlardan başka *Menâḳıbü'ṣ-Ṣıddîḳ*'ı ile kendisine tarikat hırkası giydiren şeyhlerinin Hz. Peygamber'e ulaşan silsilesini kaydettiği bir cüzünden bahsedilmekte (Abdülhay el-Kettânî, II, 580), *Keşfü'ẓ-ẓunûn*'da onun "delâilü'n-nübüvve" konusunda eser yazanlardan olduğu belirtilmekte (I, 706; ayrıca bk. *DİA*, XVI, 276), ayrıca Muâviye ve yakınları aleyhinde 600 beyitlik bir kasidesi bulunduğu kaydedilmektedir. Onun *Esne'l-menâʾiḥ fî esme'l-medâʾiḥ* adlı na'tı da meşhurdur.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Rüşeyd, *Milʾü'l-ʿaybe bi-mâ cümiʿa bi-ṭûli'l-ġaybe* (nşr. Muhammed Habîb İbnü'l-Hoca), Beyrut 1408/1988, V, 133, 140, 143, 144, 231, ayrıca bk. İndeks; Zehebî, *Teẕkiretü'l-ḥuffâẓ*, IV, 1448-1450; a.mlf., *Mîzânü'l-iʿtidâl*, IV, 73; a.mlf., *Maʿrifetü'l-ḳurrâʾ* (Altıkulaç), III, 1312-1313; Safedî, *el-Vâfî*, V, 254-255; Yâfiî, *Mirʾâtü'l-cenân*, IV, 162; İbn Ferhûn, *ed-Dîbâcü'l-müẕheb*, II, 333-334; Fâsî, *el-ʿİḳdü'ṣ-ṣemîn*, II, 403-410; İbn Hacer, *Lisânü'l-Mîzân*, V, 437-438; İbn Tağrîberdî, *en-Nücûmü'z-zâhire*, VI, 228; *Keşfü'ẓ-ẓunûn*, I, 58, 706; II, 1735; İbnü'l-İmâd, *Şeẕerât*, V, 313; Kettânî, *er-Risâletü'l-müsteṭrafe*, s. 83; *a.e.* (Özbek), s. 123, 203, 287; *İżâḥu'l-meknûn*, II, 508; Brockelmann, *GAL* (Ar.), VI, 281-282; Kehhâle, *Muʿcemü'l-müʾellifîn*, XII, 140; Abdülhay el-Kettânî, *Fihrisü'l-fehâris*, II, 580; Ziriklî, *el-Aʿlâm* (Fethullah), VII, 150-151; M. Habîb el-Hîle, *et-Târîḫ ve'l-müʾerriḫûn bi-Mekke*, London 1994, s. 43-45; Yusuf Şevki Yavuz, "el-Hasâisü'l-kübrâ", *DİA*, XVI, 276.

ABDÜLKADİR ŞENEL

İBN MÜYESSER
(ابن ميسّر)

Ebû Abdillâh Tâcüddîn Muhammed b. Alî b. Yûsuf b. Müyesser el-Mısrî (ö. 677/1278)

Mısırlı tarihçi.

628 (1231) yılında Kahire'de doğdu. Hayatı hakkında yeterli bilgi yoktur. Nesebi, Fâtımî Halifesi Hâfız-Lidînillâh döneminin (1132-1149) önemli şahsiyetlerinden el-Emîrü'l-Muazzam Celâleddin Muhammed Celeb Râgıb tarafından Tunus'tan Mısır'a getirilen bir şahsa dayanır. İbn Müyesser adını yine Fâtımî emîrlerinden olduğu sanılan büyük dedesinden alır. Eyyûbîler'in yıkılışı ve Memlük Devleti'nin kuruluşu sırasında yaşanan buhrana ve I. Baybars'ın parlak devrine (1260-1277) şahit olduktan sonra 18 Muharrem 677 (11 Haziran 1278) tarihinde Kahire'de vefat etti ve Mukattam'da toprağa verildi.

Eserleri. İbn Müyesser'in günümüze kadar geldiği bilinen tek eseri *Aḫbâru Mıṣr (Târîḫu Mıṣr)* olup Muhammed b. Ubeydullah el-Müsebbihî'nin (ö. 420/1029) tarihine zeyil olarak yazılmıştır; bu sebeple *Tekmiletü Târîḫi'l-Müsebbiḥî* ve *Târîḫu'l-kebîr ʿale's-sinîn ẕeyyele bihî ʿalâ Kitâbi'l-Müsebbiḥî* adlarıyla da bilinir (Safedî, IV, 188). Tolunoğulları'ndan başlayarak müellifin zamanına kadar gelen eser, Nûreddin Mahmud Zengî dönemi ve Haçlı seferleri hakkında önemli bilgiler ihtiva eder. Eserin, Makrîzî tarafından 814 (1411) yılında *el-Münteḳā min aḫbâri Mıṣr li'bn Müyesser* adıyla kaleme alınmış 439-553 (1047-1158) yılları arasını içeren bir muhtasarı günümüze ulaşmıştır (Bibliothèque Nationale, nr. 1688). Ancak Âmir-Biahkâmillâh döneminin (1101-1130) 502-514 (1108-1120) yılları arası kayıptır. Bu eksiklik, Fâtımîler'in son asrıyla ilgili bilgileri -İzzeddin İbnü'l-Esîr'den yaptığı iktibaslar hariç- tamamen İbn Müyesser'den aldığı anlaşılan Nüveyrî'nin *Nihâyetü'l-ereb*'inden tamamlanabilmektedir. *Aḫbâru Mıṣr*'ın esasını teşkil eden Fâtımîler'in XI ve XII. yüzyıllar arası dönemi daha çok Ebû Abdullah el-Murtazâ Muhammed b. Hasan et-Trablusî, Reşîd b. Zübeyr, Ebû Zekeriyyâ Zekiyyüddin Yahyâ b. Ali ed-Dımaşkî, İzzeddin İbnü'l-Esîr, Habbâl, Ebü'l-Fevâris Hamdân b. Abdürrahîm el-Esâribî, İbnü'l-Me'mûn el-Batâihî ve Cevvânî gibi tarihçilerin bir kısmı bugün mevcut olmayan kitaplarından faydalanılarak yazılmıştır ve eser bu yönüyle özel bir önem taşımaktadır. Makrîzî, İbn Tağrîberdî, İbn Hacer el-Askalânî ve Nüveyrî ise ondan faydalanmışlardır. Öte yandan İbn Müyesser ile Ali b. Zâfir el-Ezdî'nin verdikleri bilgiler arasında da büyük benzerlikler bulunması dikkat çekmektedir. Ancak bunun sebebi genelde aynı kaynakları, özellikle İbnü'l-Esîr'in *el-Kâmil*'ini kullanmış olmalarıdır. *el-Münteḳā*'nın Haçlı seferleriyle ilgili kısmı Baron Mac-Guckin de Slane tarafından Fransızca tercümesiyle birlikte ayrı bir bölüm halinde yayımlandığı gibi (*RHC Or.*, III [1884], s. 457-473) gibi Fransızca özetiyle birlikte Henri Massé (Kahire 1919), William Mylord (Kahire 1980), bir mukaddime ve bir fihrist ilâvesiyle Eymen Fuâd Seyyid (Kahire 1981) tarafından neşredilmiştir. Müellifin *Kitâbü Târîḫi'l-ḳuḍât* adlı eseri ise (Safedî, IV, 188) günümüze intikal etmemiştir. İbn Hâcer'in *Refʿu'l-iṣr*'i yazarken ondan faydalandığı bilinmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Safedî, *el-Vâfî*, IV, 188; Makrîzî, *el-Ḫıṭaṭ*, II, 17, 19; *Keşfü'ẓ-ẓunûn*, I, 304; Kehhâle, *Muʿcemü'l-müʾellifîn*, XI, 73; Brockelmann, *GAL Suppl.*, I, 574; N. Elisséeff, *Nūr ad-Dīn*, Damas 1967, I, 56-57; Şâkir Mustafa, *et-Târîḫu'l-ʿArabî ve'l-müʾerriḫûn*, Beyrut 1983, III, 111-112; Ramazan Şeşen, *Müslümanlarda Tarih-Coğrafya Yazıcılığı*, İstanbul 1998, s. 150-151; Claude Cahen, "Quelques chroniques anciennes relatives aux derniers Fatimides", *BIFAO*, XXXVII (1937-38), s. 1-27; a.mlf., "Ibn Muyassar", *EI²* (İng.), III, 894; Michael Brett, "Choix de passages de la chronique d'Egypte d'Ibn Muyassar ...", *JRAS*, I (1952), s. 293-295; Muhammed Mehdî Müezzin-i Câmî, "İbn Müyesser", *DMBİ*, IV, 717-718.

ALİ SEVİM

İBN MÜZEYN

(bk. YAHYÂ b. İBRÂHİM).

İBN NÂCÎ
(ابن ناجى)

Ebü'l-Kāsım b. Îsâ b. Nâcî et-Tenûhî el-Kayrevânî (ö. 839/1435)

Mâlikî fıkıh âlimi ve biyografi yazarı.

760 (1359) yılında Kayrevan'da doğdu. Bazı kaynaklarda adı Kāsım, künyesi de Ebü'l-Fazl ve Ebü'l-Kāsım olarak kaydedilir (Hifnâvî, s. 92; Ahmed Bâbâ et-Tinbüktî, s. 364). Ancak kaynakların çoğunda adı Ebü'l-Kāsım diye belirtildiği gibi Muhammed Mahfûz da bir belgeye dayanarak bu-